

**TÄNK NYTT, LÄTT
OCH RÄTT**

**HANDBOK I FN-KONVENTIONEN
OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER
MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING**

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Långt ifrån lagom

INNEHÅLL

Inledning 3

Konventionen och ditt ansvar 4

- Ny konvention, samma viktiga rättigheter 4
- Dina skyldigheter att förverkliga konventionen 4
- 50 artiklar – lär dig hitta rätt 5
- Konventionen behövs, även i Sverige 5
- Olika funktionsnedsättningar – olika behov 5
- Funktionsnedsättning och funktionshinder – vet du skillnaden? 6
- Välj universella lösningar där det är möjligt 6
- Rättigheterna är odelbara och beroende av varandra 7
- Ta hjälp av handikapporganisationerna 7
- Lista över konventionens rättighetsartiklar 7

Konventionen och Botkyrkas sex utmaningar 8

- A. Botkyrkaborna har arbete 9
- B. Botkyrkaborna känner sig hemma 11
- C. Botkyrka har de bästa skolorna 12
- D. Botkyrka bidrar inte till klimatförändringarna 15
- E. Botkyrkaborna är friska och mår bra 17
- F. Botkyrkaborna har förtroende för varandra och för demokratin 19

Verktyg och litteratur – ladda ner eller beställ 21

Webbadresser till handikapporganisationer 21

INLEDNING

Den här handboken är ett verktyg för dig som är förtroendevald eller medarbetare i Botkyrka kommun. Den handlar om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som trädde i kraft i Sverige 14 januari 2009.

Syftet med handboken är att du ska få hjälp att förstå konventionen och på vilket sätt den påverkar ditt arbetsområde – vare sig det handlar om att fatta ett beslut i din nämnd, upp-
rätta en plan i din förvaltning, eller möta anställda och medborgare i din verksamhet.

Handboken ska ge dig:

- förståelse för vilket ansvar och vilka skyldigheter all offentlig verksamhet har att förverkliga konventionen,
- guidning till rättighetsartiklar, och exempel på vilken betydelse de kan ha för de nyckelområden Botkyrka kommun arbetar utifrån: arbete, hemkänsla, skola, klimat, hälsa och demokrati – dvs. Botkyrkas sex utmaningar för en hållbar utveckling,
- tips på webbplatser där du kan läsa, ladda ner eller beställa litteratur och information,
- webbadresser till handikapporganisationer som kan vara till hjälp för dig i ditt arbete,

KONVENTIONEN OCH DITT ANSVAR

Ny konvention, samma viktiga rättigheter

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är den senaste av konventioner på rättighetsområdet. Konventionen är alltså ny, men den innehåller inga nya rättigheter. Den bygger på FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, och den förtydligar vad som måste till för att mänskliga rättigheter ska tillgodoses för personer med funktionsnedsättning.

Konventionen bygger på följande principer:

- a) Respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val. samt enskilda personers oberoende.
- b) Icke-diskriminering.
- c) Fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället.
- d) Respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten.
- e) Lika möjligheter.
- f) Tillgänglighet.
- g) Jämställdhet mellan kvinnor och män.
- h) Respekt för att barn med funktionsnedsättning har rätt att bevara sin identitet.

Dina skyldigheter att förverkliga konventionen

Sedan konventionen trädde i kraft har Sverige ett juridiskt ansvar att förverkliga rättigheterna i den. Det innebär att alla offentliga organ – stat, landsting och kommun – är skyldiga att

- själv inte kränka rättigheterna,
- hindra andra från att kränka rättigheterna,
- skapa förutsättningar för att rättigheterna faktiskt förverkligas (till exempel genom att fatta beslut, se till att det finns budgetutrymme, utforma verksamheter, upprätta lagar/riktlinjer/planer och sprida kunskap i linje med konventionen).

För kommunens del har konventionen stor betydelse. Mycket av det som bestäms på statlig nivå får sitt genomförande först ute i kommunen. Kommunens arbetsområde är också så omfattande att det berörs av alla konventionens rättighetsartiklar.

50 artiklar - lär dig hitta rätt

Konventionen innehåller totalt femtio artiklar. De första artiklarna (1-4) beskriver konventionens grundprinciper (syfte, begreppsdefinitioner, allmänna principer och allmänna åtaganden). De sista (31-50) är procedurregler för genomförande, uppföljning och övervakning.

Resterande artiklar (5-30) är rättighetsartiklar: Artiklarna 5-9 beskriver övergripande rättigheter, till exempel om tillgänglighet och icke-diskriminering. Artiklarna 10-30 berör rättigheter inom ett brett spektrum specifika områden: Från rätten till arbete, utbildning och hälsa, till rättigheter om social trygghet, åsiktsfrihet, självständigt liv och deltagande i samhället.

Konventionen behövs, även i Sverige

Enligt socialstyrelsens rapport ”Alltjämt ojämnt” från 2010 har personer med funktionsnedsättning i Sverige sämre levnadsvillkor än övriga befolkningen. Det gäller inom såväl ekonomi som hälsa, arbete och utbildning.

Folkhälsoinstitutets rapport ”Onödig ohälsa” från 2008 visar att dålig hälsa är mer än tio gånger så vanligt bland personer med funktionsnedsättning. Enligt rapporten beror det på diskriminering, negativa attityder och bristande tillgänglighet i samhället – faktorer som gör att personer med funktionsnedsättning har sämre möjligheter att vara delaktiga, självständiga och att få inflytande över sin vardag. Att personer med funktionsnedsättning har sämre förutsättningar i skolan och på arbetsmarknaden än personer utan funktionsnedsättning, ger också sämre ekonomiska och sociala villkor, och har negativa effekter för såväl fysisk som psykisk hälsa.

I Sverige har ungefär var femte medborgare någon form av funktionsnedsättning. I takt med att befolkningen lever allt längre, och sjukvården hjälper allt fler att överleva olyckor och svåra sjukdomar, kommer den andelen sannolikt också att öka.

Olika funktionsnedsättningar – olika behov

Enligt konventionen definieras funktionsnedsättning som en nedsättning av en persons fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsförmåga. Indelningen är i sig grov och rymmer flera olika underkategorier. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar till exempel, är ett samlingsnamn som innefattar skilda funktionsnedsättningar som ADHD, asperger och autism. Var och en av dem skapar olika behov i olika situationer, och kan kräva olika lösningar för att rättigheterna i konventionen ska kunna tillgodoses. Även grad av

funktionsnedsättning spelar roll för en persons förutsättningar och behov, liksom hans eller hennes viljestyrka, anpassningsförmåga och vana av att leva med sin funktionsnedsättning.

Funktionsnedsättning och funktionshinder – vet du skillnaden?

Funktionsnedsättning är en nedsättning av en persons funktionsförmåga.

Funktionshinder däremot, uppstår på grund av att omgivningen är otillräcklig för en person med funktionsnedsättning.

En person som använder rullstol blir till exempel funktionshindrad när det saknas ramp för att ta sig in i en byggnad. Detsamma gäller en person med synnedsättning, när knapparna till hissen saknar punktskrift.

Det är med andra ord inte funktionsnedsättningar som skapar funktionshinder. Inte heller behöver en funktionsnedsättning innebära att man är funktionshindrad. Det är snarare en fråga om hur väl ett samhälle förverkligar mänskliga rättigheter för sina medborgare. Det vill säga, hur goda förutsättningar människor får att vara delaktiga och självständiga i samhället. Idag använder man inte längre ordet handikapp, eftersom ”handikapp” ofta definierats som att vara en egenskap och en brist hos individen.

Välj universella lösningar där det är möjligt

Att göra samhället tillgängligare för personer med olika funktionsnedsättningar kommer alla till godo. Man kan säga att lösningar som är nödvändiga för 10 % av befolkningen, underlättar för 40 %, och gör det bekvämt för 100 %.

Typiska exempel är elektroniska dörröppnare och rymliga hissar. Dessa kan vara en nödvändighet för en person med rullstol, men underlättar samtidigt för den som kommer med barnvagn eller tunga kassar. Ett annat exempel är texter skrivna med enklare och tydligare språk. Nödvändigt för den som har läs- och skrivsvårigheter. Lättare för alla att ta till sig.

Ibland är det både nödvändigt och viktigt att ta till särskilda lösningar för att kunna tillgodose en persons rättigheter. Men där det går att göra en universell lösning – en lösning som fungerar för alla oavsett funktionsförmåga – är en särlösning varken ekonomisk eller respektfull. Planerar man universellt från början, behöver man till exempel inte göra dyra nödlösningar i efterhand. Inte heller är man tvungen att hänvisa personer med funktionsnedsättningar till speciallösningar som ”hissen på baksidan”.

Rättigheterna är odelbara och beroende av varandra

Rättigheterna i konventionen är odelbara – det vill säga, ingen rättighet är viktigare än någon annan. Det går till exempel inte att prioritera rätten till arbete (artikel 27) framför rätten till hälsa (artikel 28) eftersom en person med funktionsnedsättning har rätt till båda.

Samtidigt är alla rättigheter beroende av och relaterade till varandra. God hälsa är till exempel en förutsättning för att kunna ha ett arbete, likaväl som en persons hälsa kan förbättras om han eller hon är en del av arbetsmarknaden. I sin tur är både arbete och god hälsa beroende av att rätten till tillgänglig fysisk miljö och information (artikel 9) är uppfylld. Och de har båda en avgörande betydelse för att rätten till goda levnadsvillkor (artikel 28) ska kunna tillgodoses.

Ta hjälp av handikapporganisationerna

Enligt konventionen har konventionsstaterna en skyldighet att ”nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning genom de organisationer som företräder dem” (artikel 4.3). Det gäller i alla ”beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning”.

Att involvera handikapporganisationerna är alltså din skyldighet, men kan också vara till stor hjälp i ditt arbete med att förverkliga konventionen. De kan bidra med kunskap och erfarenheter, och hjälpa till att lyfta fram möjligheter istället för problem. Längst bak i den här handboken hittar du webbadresser till några av Sveriges handikapporganisationer.

Lista över konventionens rättighetsartiklar

- 5 Jämlikhet och icke-diskriminering
- 6 Kvinnor med funktionsnedsättning
- 7 Barn med funktionsnedsättning
- 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning
- 9 Tillgänglighet
- 10 Rätten till liv
- 11 Risksituationer och nödlägen
- 12 Likhet inför lagen
- 13 Tillgång till rättssystemet
- 14 Frihet och personlig säkerhet
- 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

- 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp
- 17 Skydd för den personliga integriteten
- 18 Rätt till fri rörlighet och till ett medborgarskap
- 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället
- 20 Personlig rörlighet
- 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information
- 22 Respekt för privatlivet
- 23 Respekt för hem och familj
- 24 Utbildning
- 25 Hälsa
- 26 Habilitering och rehabilitering
- 27 Arbete och sysselsättning
- 28 Tillfredställande levnadsstandard och social trygghet
- 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet
- 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

KONVENTIONEN OCH BOTKYRKAS UTMANINGAR FÖR EN HÅLLBAR UTVECKLING

Botkyrkas vision är att vara en av Sveriges bästa kommuner att bo, leva och verka i. Vägen dit ska gå genom en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling, som ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers. För att nå målet har kommunen formulerat sex utmaningar som ska genomsyra allt arbete i kommunen:

- A. Botkyrkaborna har arbete
- B. Botkyrkaborna känner sig hemma
- C. Botkyrka har de bästa skolorna
- D. Botkyrka bidrar inte till klimatförändringarna
- E. Botkyrkaborna är friska och mår bra
- F. Botkyrkaborna har förtroende för varandra och för demokratin.

Hur du väljer att arbeta med utmaningarna, har förstås stor betydelse för i vilken mån du kan förverkliga konventionens rättigheter. Den här handboken ska försöka underlätta det arbetet. I de följande styckena får du exempel på olika rättighetsartiklar, och vad de kan innebära för var och en av Botkyrkas utmaningar.

A. BOTKYRKABORNA HAR ARBETE

I Botkyrka arbetar kommunen på flera sätt för att medborgarna ska ha möjlighet till arbete – till exempel genom att matcha medborgarnas olika kompetenser med näringslivets behov, eller genom att förhindra diskriminering på arbetsmarknaden.

Personer med funktionsnedsättning ska ha lika möjlighet till arbete

Enligt konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt till arbete på lika villkor som andra. Det innebär att kommunen måste arbeta för att personer med funktionsnedsättning får lika möjligheter både i arbetslivet och på arbetsmarknaden. Enligt konventionen har kommunen ansvar att själv anställa personer med funktionsnedsättning, och ska arbeta för att personer med funktionsnedsättning får erfarenhet och anställning hos privata arbetsgivare. Kommunen ska ta särskild hänsyn till att kvinnor ofta diskrimineras på arbetsmarknaden.

Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering

Artikel 6 Kvinnor med funktionsnedsättning

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Lokaler och information ska vara tillgängliga

För att en person med funktionsnedsättning ska ha lika möjligheter att söka, få och utföra ett arbete måste arbetslivet och arbetsmarknaden vara tillgänglig. Det innebär att såväl arbetsplatser, arbetsförmedling och yrkesutbildningar också måste vara utformade efter de behov som olika funktionsnedsättningar kan medföra. Det måste till exempel gå att läsa en platsannons om du är synskadad, vara lätt att ta sig runt på arbetsplatsen med rullstol, och vara möjligt att ta del av utbildningsmaterialet vid yrkes- eller internutbildningar om du har dyslexi.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Det ska finnas stöd i arbetslivet

Enligt konventionen ska det finnas stöd för personer med funktionsnedsättning att hitta, behålla och att återgå till anställning. Det ska också finnas hjälpmedel och personligt utformat stöd som underlättar hans eller hennes självständighet och rörlighet i arbetslivet.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 20 Personlig rörlighet

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Det ska vara tryggt och säkert att ha och söka ett arbete

Enligt konventionen har en person med funktionsnedsättning rätt till samma trygga och säkra arbetsvillkor som någon annan. Han eller hon ska till exempel ha samma möjligheter att driva arbetsrättsliga och fackliga frågor, och ska kunna ta del av företagshälsa och -sjukvård på lika villkor som andra anställda. Han eller hon har också rätt till habilitering och rehabilitering vid behov.

En person med funktionsnedsättning ska inte heller riskera att utsättas för mobbing, övergrepp eller kränkande särbehandling, på arbetsplatsen eller när han eller hon söker jobb.

Säkerhetsanordningar och rutiner för nödsituationer måste också fungera för personer med funktionsnedsättning. Larm, utrymningsvägar och information ska vara utformade utifrån de behov som en person med funktionsnedsättning kan ha.

Artikel 11 Risksituationer och nödlägen

Artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten

Artikel 22 Respekt för privatlivet

Artikel 25 Hälsa

Artikel 26 Habilitering och rehabilitering

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Arbetsgivare och anställda ska ges kunskap om olika funktionsnedsättningar

Enligt konventionen har kommunen ansvar att öka medvetenheten om situationen för personer med funktionsnedsättning. Kommunen ska också lyfta fram hur de kan bidra positivt till arbetsmarknaden. Såväl arbetsgivare, anställda och berörda politiker ska ges kunskap. Det är avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska garanteras lika villkor och möjligheter på arbetsplatser och på arbetsmarknaden.

Artikel 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning

B. BOTKYRKABORNA KÄNNER SIG HEMMA

I Botkyrka arbetar kommunen för att medborgarna ska trivas. Det arbetet handlar bland annat om att skapa fungerande stadsdelar med attraktiva och varierade bostäder, mötesplatser och grönområden. Men det rör sig också om att minska bostadssegregationen, och att göra medborgarna säkrare och tryggare.

Personer med funktionsnedsättning får inte diskrimineras i Botkyrka

Enligt konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt att behandlas jämlikt, och att inte diskrimineras i samhället. Det betyder att alla botkyrkabor som har en funktionsnedsättning måste ges lika möjligheter att känna sig hemma som någon utan funktionsnedsättning. Det gäller förstås oavsett kön och ålder.

Artikel 5 Jämlikhet och antidiskriminering

Artikel 6 Kvinnor med funktionsnedsättning

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

Botkyrka ska vara tillgängligt

Botkyrka måste vara tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Det betyder att bostäder, grönområden, lekplatser, fritidsverksamheter och kulturprojekt måste utformas för att passa de behov som olika funktionsnedsättningar kan medföra. En person med funktionsnedsättning ska kunna välja var han eller hon vill bo, ta sig obehindrat mellan arbetsplats och bostad, uträtta ärenden och att ta del av allmän service och fritidsaktiviteter – på lika villkor som någon annan.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Botkyrka ska vara säkert

Beredskapen för nödsituationer i Botkyrka måste fungera även för personer med funktionsnedsättning. Det kräver att säkerhetsutrustning, skyddsrum, nödutgångar, nöd- och brandlarm i allmänna byggnader och på allmänna platser fungerar för alla, oavsett funktionsförmåga. Men också att räddningspersonal har kunskap om olika funktionsnedsättningar och vad som krävs för att kunna ge rätt hjälp i olika situationer.

Artikel 11 Risksituationer och humanitära nödlägen.

Botkyrka ska vara tryggt

Okunskap och fördomar hindrar många personer med funktionsnedsättning från att ta del i samhället, och skapar ett utanförskap och en otrygghet som rimmar illa med hemkänsla. Överlag löper också personer med funktionsnedsättning större risk att utsättas för övergrepp och kränkande behandling. Mest utsatta är kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

Att verka för att Botkyrka ska bli tryggare för personer med funktionsnedsättning kan ske på olika sätt. Till exempel kan tätare belysning på gångvägar vara en förutsättning för att personer med synnedsättning ska kunna urskilja dem vid mörker. Minst lika viktigt är att kommunen arbetar för att motverka fördomar, och att man jobbar aktivt för att öka kunskapen om situationen för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 8 Medvetandegörande om personer med funktionsnedsättning

Artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten

Artikel 22 Respekt för privatlivet

C. BOTKYRKA HAR DE BÄSTA SKOLORNA

Skolan har avgörande betydelse för barn och ungdomars framtida förutsättningar. Därför arbetar kommunen för att Botkyrkas skolor ska ha en bra pedagogik, ett gott samarbete med föräldrar, och ett utbildningsutbud som stämmer överens med näringslivets efterfrågan.

Skolan får inte diskriminera elever med funktionsnedsättning.

Enligt konventionen ska barn och ungdomar som har en funktionsnedsättning ha samma möjligheter och villkor i skolan. Det innebär att en elev med funktionsnedsättning inte får diskrimineras från något utbildningsval eller delar av någon utbildning i Botkyrka. Föräldrar ska inte heller tvingas välja ett annat bostadsområde, på grund av att det saknas skolor som kan och vill ta emot elever med funktionsnedsättning.

Artikel 5 Jämlikhet och antidiskriminering

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 24 Utbildning

Skolan ska vara tillgänglig

För att en elev med funktionsnedsättning ska kunna ta del av skolan måste lokaler, aktiviteter och undervisning vara tillgängliga för honom eller henne. Enligt konventionen ska han eller hon så långt som möjligt kunna delta i den vanliga undervisningen, röra sig obehindrat och självständigt i skolans lokaler, och delta i de kultur- och fritidsaktiviteter som erbjuds i anknytning till skolan. Att skolan ska vara tillgänglig för en elev med funktionsnedsättning innefattar också att han eller hon ska kunna få en skolgång som är anpassad utifrån sina särskilda behov.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 24 Utbildning

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Det ska finnas stöd att tillgodogöra sig utbildning

Elever med funktionsnedsättning har rätt till de hjälpmedel, den assistans och den habilitering och rehabilitering som kan behövas för att tillgodogöra sig undervisningen. Det ska också vara möjligt för honom eller henne att självständigt ta sig till och från skolan.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 20 Personlig rörlighet

Artikel 26 Habilitering och rehabilitering

Skolan ska vara säker

Enligt konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt till skydd i risksituationer och nödlägen. Det innebär att skolans beredskap och säkerhetssystem måste vara anpassade efter olika funktionsnedsättningar. Alla måste kunna använda nödutgångarna, uppmärksamma brandlarmet och ta del av skolans säkerhetsrutiner och övningar, oavsett funktionsförmåga.

Artikel 11 Risksituationer och humanitära nödlägen.

Skolan ska vara trygg

Elever med funktionsnedsättning ska på lika villkor som andra kunna ta del av vård, friskvård och hälsokontroller som erbjuds i skolan. Detta gäller även de sjuk- och livförsäkringar som barn och ungdomar täcks av i skollivet.

Barn och ungdomar med funktionsnedsättning har rätt till skydd mot mobbing, våld, trakasserier, övergrepp, och utnyttjanden i skolan. De ska även garanteras lika skydd mot frihetsberövande, kränkande särbehandling, kränkningar av den personliga integriteten eller privatlivet från andra elever eller lärare och andra vuxna i skolan. Det är extra viktigt att motverka den utsatthet flickor med funktionsnedsättning lever under, inte minst när det gäller sexuella trakasserier. Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska också kunna få det stöd som behövs för att driva ett ärende, om han eller hon känner sig felaktigt eller orättvist behandlad i skolan.

Artikel 12 Likhhet inför lagen

Artikel 13 Tillgång till rättssystemet

Artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten

Artikel 22 Respekt för privatlivet

Artikel 25 Hälsa

Skolan ska kunna ta emot åsikter och ge tillgänglig information

Enligt konventionen ska elever med funktionsnedsättning ha samma möjligheter till åsikts- och yttrandefrihet som andra. Det gäller till exempel möjligheten att delta i och påverka sin skola, men även möjligheten att kunna ta del av information från och om skolan.

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Kunskapen om funktionsnedsättningar ska öka i skolan

Kommunen har ett ansvar att öka kunskapen bland elever och personal om vad det kan innebära att leva med olika funktionsnedsättningar. Detta är viktigt för att motverka fördomar, och för att förbättra bemötandet av personer med funktionsnedsättningar inom skolan och i samhället.

Artikel 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning

D. BOTKYRKA BIDRAR INTE TILL KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

I Botkyrka arbetar kommunen för att minska det lokala utsläppet av växthusgaser. För att öka medborgarnas möjligheter att leva miljövänligt, satsar kommunen bland annat på miljöinformation, energisnåla bostäder, enklare sophantering, fler och tryggare cykelbanor och gångstråk, samt bättre tillgång till kollektivtrafik.

Personer med funktionsnedsättning ska ha lika möjligheter att leva klimatsmart

Enligt konventionen ska alla människor ha lika möjligheter och rättigheter i samhället. Det betyder att kommunen måste ge personer med funktionsnedsättning lika möjligheter att ta del av de miljövänliga lösningar som finns i Botkyrka. Att underlätta en miljövänlig livsstil för de botkyrkabor som har en funktionsnedsättning är viktigt även ur klimatsynpunkt – ju fler som kan bidra desto bättre.

Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Miljövänliga alternativ ska vara tillgängliga

För att en person med funktionsnedsättning ska ha lika möjlighet att bidra till en bättre miljö måste de miljövänliga alternativ som finns också vara tillgängliga för honom eller henne. En person som använder rullstol ska till exempel inte behöva hindras att använda en miljöstation för att det är krångligt eller omöjligt att ta sig dit, eller för att inkasten sitter för högt upp vid sorteringsbehållarna. Personer som har en synnedsättning ska inte behöva ta färdtjänst för att det saknas ledstråk och kontrastmarkeringar vid busshållplatser och tågstationer.

Artikel 9 Tillgänglighet

Information om miljö ska vara tillgänglig

Kommunens miljöinformation måste också vara utformad så att en person med funktionsnedsättning kan ta del av den. Det kan handla om att förse miljöstationens skyltning med bildsymboler som gör det lättare att tolka instruktionerna för den som har en utvecklingsstörning. Eller att webbplatsen följer riktlinjer för tillgänglighet, så att den miljöinformation som finns där kan läsas av dem som använder olika hjälpmedel.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information

Det ska finnas stöd att leva miljövänligt

Enligt konventionen har en person med funktionsnedsättning rätt till personligt utformat stöd för att kunna delta i samhället på ett självständigt sätt. Det kan handla om att se till eller att det finns ledsagning som gör det möjligt att välja kollektivtrafik framför färdtjänsttransporter, eller att det finns personligt stöd att kunna göra miljövänliga val i affären.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 20 Personlig rörlighet

Beredskap för klimatförändringar ska inkludera personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar är bland dem som löper störst hälsorisker under värmeböljor. Det gäller till exempel de som har nedsatt förmåga att bedöma farorna med värme, de som har nedsatt fysisk funktion i hjärta, kärl, njurar eller lungor, och de som tar mediciner som påverkar blodcirkulation, vätskebalans och värmereglering.

Kommunen måste ta hänsyn till att personer med funktionsnedsättning har rätt till god hälsa på lika villkor som andra. Därför är det också viktigt att kommunens beredskap inför värmeböljor tar hänsyn till de behov som finns hos personer med funktionsnedsättning.

Artikel 11 Risksituationer och nödlägen

Artikel 25 Hälsa

E. BOTKYRKABORNA ÄR FRISKA OCH MÅR BRA

I Botkyrka arbetar kommunen för att motverka att vissa grupper har sämre fysisk och psykisk hälsa. Detta gör man bland annat genom att öka medvetenheten om vad som påverkar hälsan, men även genom att skapa fler och bättre möjligheter till fysisk aktivitet i den lokala miljön.

Personer med funktionsnedsättning får inte diskrimineras från möjligheten till god hälsa.

Enligt konventionen har en person med funktionsnedsättning rätt till god hälsa. Han eller hon ska ha tillgång till hälso- och sjukvårdsinsatser utan diskriminering, och ska kunna delta i rekreation, idrott och fritidsaktiviteter på lika villkor som andra. Det innebär att de satsningar som kommunen gör för att förbättra medborgarnas hälsa också måste göras för de botkyrkabor som har en funktionsnedsättning. Det är särskilt viktigt att ta hänsyn till de behov som kvinnor och barn med funktionsnedsättning har.

Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering

Artikel 6 Kvinnor med funktionsnedsättning

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

Artikel 25 Hälsa

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Hälsosamma alternativ och aktiviteter ska vara tillgängliga

För att en person med funktionsnedsättning ska kunna ta del av kommunens satsningar för ökad hälsa, måste satsningarna göras tillgängliga för honom eller henne. Det kan handla om att se till att gångstigar genom friluftsområden har tillräckligt fast underlag, så att de blir lättare att använda för en person med nedsatt rörelseförmåga. Eller att separera gång- och cykelvägar med fysiskt kännbara markeringar så att de är säkra att använda för den som har en synnedsättning.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Information om hälsa ska vara tillgänglig

Kommunens information om hälsa måste vara tillgänglig för personer med olika funktionsnedsättningar. För en person med läs- och skrivsvårigheter kan det till exempel vara nödvändigt att få en text i lättläst version, och den som har en utvecklingstörning kan behöva

informationen i bilder. Det är också viktigt att den information som publiceras elektroniskt fungerar tillsammans med olika hjälpmedel.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 21 Yttrandefrihet, åsiktsfrihet samt tillgång till information

Det ska finnas stöd att förbättra sin hälsa

En del personer med funktionsnedsättning behöver stöd för att kunna förbättra sin hälsa. Det kan handla om ledsagning att komma ut på promenad, personlig assistans för att förbättra kostvanor, eller att få en kontaktperson som kan följa med på fritidsaktiviteter. Det kan även handla om att få habilitering och rehabilitering som bidrar till en bättre hälsa.

Enligt konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt till sådant stöd som underlättar självständighet och delaktighet i samhället. Konventionen säger också att det ska finnas friluftsför- och idrottsverksamhet som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättning, och att det ska finnas stöd att delta i och att själv organisera sådan verksamhet.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 20 Personlig rörlighet

Artikel 26 Habilitering och rehabilitering

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Kost och motion är inte allt

Det är inte bara fysisk aktivitet och kostvanor som spelar roll för en persons fysiska och psykiska hälsa. Faktorer som arbete, bostad, meningsfull fritid och möjligheten att känna sig delaktig och accepterad i samhället, har en avgörande inverkan på hur vi mår. De är också rättigheter i konventionen som personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av på lika villkor som andra. Uppväxten har stor betydelse för människors framtida hälsa. Därför är det extra viktigt att säkerställa att barn med funktionsnedsättning får lika goda uppväxtvillkor som andra.

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Artikel 28 Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

F. BOTKYRKABORNA HAR FÖRTROENDE FÖR VARANDRA OCH FÖR DEMOKRATIN

I Botkyrka arbetar kommunen för att medborgare ska kunna känna tillit för varandra och för demokratin. Arbetet handlar bland annat om att göra det enklare för medborgarna att påverka i olika samhällsfrågor, att motverka diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden, och att stimulera till samarbete och dialog mellan olika medborgare, föreningar, företag och myndigheter.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i och påverka samhället på lika villkor som andra.

Enligt konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt att vara delaktiga och ska kunna påverka samhället utan diskriminering och på lika villkor som andra. Det innebär att de botkyrkabor som har en funktionsnedsättning måste få lika möjligheter som andra medborgare att rösta, gå med i en organisation och att ställa upp som kandidat i val. Han eller hon ska förstås också kunna vara en del av samhället i övrigt, och måste ges lika möjligheter att tillsammans med andra ta del av arbetsliv, bostadsmarknad, fritids- och kulturliv i Botkyrka.

Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Lokaler och information ska vara tillgängliga

Enligt konventionen ska bostadsområden, skolor, arbetsplatser och offentliga möteslokaler vara fysiskt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Information ska också vara tillgänglig och ska därför finnas i olika format. Konventionen pekar också specifikt på att vallokaler och valinformation ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Det ska finnas stöd att påverka och ta del i samhället

En del personer med funktionsnedsättning behöver stöd för att kunna utnyttja sina demokratiska rättigheter och för att ta del i samhället. Det kan handla om att behöva ledsagning till och i vallokalen, eller att behöva assistans eller tekniska hjälpmedel för att ta emot information och kunna kommunicera med andra. Enligt konventionen har en person med funktionsnedsättning rätt till sådant personligt utformat stöd som underlättar hans eller hennes självständighet och rörlighet.

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 20 Personlig rörlighet

Det ska vara tryggt att påverka och ta del i samhället

Kommunen ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte utsätts för hot eller risker under sitt demokratiska deltagande. Kommunen ska också skydda möjligheten till hemlig och självständig röstning för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Kunskapen om funktionsnedsättningar ska öka

Enligt konventionen har kommunen ett ansvar att höja allmänhetens medvetenhet om hur det är att leva med olika funktionsnedsättningar. Kunskapen ska nå ut i alla samhällets delar – i skolans undervisning, på arbetsplatser, i massmedia och i den egna offentliga verksamheten.

Fördomar och okunskap är ofta orsaken till att personer med funktionsnedsättning blir dåligt bemötta i samhället. Detta påverkar förstås deras möjligheter att vara delaktiga i demokratin, och det påverkar medborgarnas förtroende för varandra.

Artikel 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning

LITTERATUR OCH INFORMATIONSMATERIAL

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. SÖ 2008:26
www.handisam.se

Den nya konventionen! Ett utbildningsmaterial om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – för dig som arbetar i kommun, region och landsting, Handisam 2010.
www.handisam.se

Alltjämt ojämlikt! – Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen (2010).
www.socialstyrelsen.se

Onödig ohälsa, Hälsoläget för personer med funktionsnedsättning. Statens folkhälsoinstitut (2008).
www.hi.se

Folkhälsopolitisk rapport 2010. Framtidens folkhälsa – allas ansvar. Statens folkhälsoinstitut 2010.
www.fhi.se

Riv hindren – riktlinjer för tillgänglighet. Handisam 2009.
www.handisam.se

WEBBADRESSER TILL HANDIKAPPORGANISATIONER

Handikappförbundens samarbetsorgan, HSO
<http://www.hso.se/>

Kognitiva funktionsnedsättningar

Afasiförbundet
<http://www.afasi.se/>

Alzheimerföreningen
<http://www.alzheimerforeningen.se/>

Autism- och aspergerförbundet
<http://www.autism.se/>

Demensförbundet
<http://www.demensforbundet.se/>

Dyslexiförbundet, FMLS
<http://www.fmls.nu/>

Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft
<http://www.hjarnkraft.nu/>

Riksförbundet Attention
<http://www.attention-riks.se/>

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning
<http://www.fub.se/>

Strokeförbundet
<http://www.strokeforbundet.se/>

Medicinska funktionsnedsättningar

Astma- och Allergiförbundet
<http://www.astmaoallergiforbundet.se/>

Elöverkänsligas Riksförbund
<http://www.feb.nu/>

Förbundet Blödarsjuka i Sverige, FBIS
<http://www.fbis.se/se/>

Hjärt- och Lungsjukas Riksförbund
<http://www.hjart-lung.se/>

Riksförbundet för stomi- och reservoaropererade, ILCO
<http://www.ilco.nu/>

Svenska Diabetesförbundet
<http://www.diabetes.se/>

Svenska Epilepsiförbundet
<http://www.epilepsi.se/>

Nedsatt syn

Förbundet Sveriges Dövblinda, fsdb
<http://www.fsdb.org/>

Synskadades Riksförbund
<http://www.srf.nu/>

Psykiska funktionsnedsättningar

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, RSMH

<http://www.rsmh.se/>

Schizofreniförbundet

<http://www.schizofreniforbundet.se/>

Svenska OCD-förbundet, ANANKE

<http://www.ocdforbundet.se/>

Nedsatt hörsel

Hörselskadades riksförbund

<http://www.hrf.se/>

Sveriges dövas riksförbund

<http://www.sdrf.se/>

Nedsatt rörelseförmåga

DHR – Delaktighet Handlingskraft och Rörelsefrihet

<http://www.dhr.se/>

Neurologiskt Handikappades Riksförbund, NHR

<http://www.nhr.se/>

Personskadeförbundet, RTP

<http://www.rtp.se/>

Reumatikerförbundet

<http://www.reumatikerforbundet.org/>

Riksförbundet Rörelsehindrade barn och ungdomar, RBU

<http://www.rbu.se/>

I BOTKYRKA SKA INTE EN FUNKTIONSNEDSÄTTNING VARA ETT FUNKTIONSHINDER.
HANDBOKEN TÄNK NYTT, LÄTT OCH RÄTT HJÄLPER DIG SOM ÄR POLITIKER ELLER
ANSTÄLLD I KOMMUNEN ATT FÖRVERKLIGA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER FÖR
PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING I BOTKYRKA.

TÄNK NYTT - NY FN-KONVENTION

LÄTT - HANDBOK SOM UNDERLÄTTAR

RÄTT - MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER FÖR
PERSONER MED FUNKTIONSNESÄTTNING

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Långt ifrån lagom